

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 3. aprila 1861.

Ena izmed najmenitnejših nalog o kmetijskih rečeh kranjskega deželnega zbora.

Treba bi bilo, da že prvi kranjski zbor bi se pečal s takimi rečmi, katerih vredenje je deželi zelo potrebno. Med te zelo važne opravila se šteje postavno vredenje sedanjega brezpostavnega razkosanja gruntov. Kakor je nekdanj veljala škodljiva prepoved, grunte na drobne kose razprodajati, tako sedaj začinja prihajati škodljivo nezumno razkosanje brez konca in kraja.

Pri obravnavi te zadeve bi utegnili biti treba pretresovati naslednje čvrtire prasanja:

- 1) kaj je koristniše kmetijskemu stanu posebno, pa tudi deželi sploh, da gruntne posestva nerazcepljive ostanejo, ali da se smejo razdrobiti na kose?
- 2) Ako je razdrobljenje dovoljeno, kako deleč sme segati?
- 3) Kdo naj bode varh in čuvaj, tudi razsodnik te mere?
- 4) S kolikšnim gruntnim posestvom naj se skaže, kdor želi napraviti uselbitev (Rückenbesitz) zunaj mest in tergov?

Leta 1849 se je pretehtovalo po ministerskem ukazu: ali bi se gledé na korist in dobiček posamnih gruntnih posestnikov in cele dežele smelo dovoliti razdrobljenje ali razkosanje gruntne posesti, ali popolnoma prepovedati? Po razodevi raznih deželnih navad v našem cesarstvu in uzrokov, kako da so se te navade ukorenile, je ministerstvo poterdilo navade vseh dežel s pristavkom, naj deželni zbori določijo, kako ima biti za naprej v tej zadevi.

Sedaj so ti zbori pred durmi, toraj se mu ponudi ta kosček, naj ga skusi zgristi tako, da bode koristno za vse, sedanjemu rodu in vsem naslednikom naše dežele.

Francozka vlada je po celi Ilirii dovolila nezumno razdelitev gruntnih posestev. Ko so Francoza zapodili iz naših krajev, je avstrijska vlada gruntnim gospodkam prepustila oblast, razkosanje grunta po svoji previdnosti dovoliti ali pa ne. Leta 1848 so bile uničene vse zveze med gruntno gospodko in podložnimi, in od tistihmal je vsak le sam svoj gospod in dela po svojem. Umni gospodarji delajo dobro, slabi gospodarji pa ravnaajo s svojimi grunti, da se Bog usmili! Grunt za gruntom se razcepuje večidel tako, da nazadnje sama ljuba hiša staremu gospodarju ostane. Kako mu je mogoče, za naprej pošteno živeti, in ne klôp soseski biti? Pa dalje: Če on še pohištvo prodá, gré nasledniku dovoljenje dati, da se na to siromaštvo sme ženiti? Vemo sicer, da mnogo naših kmetov je v velikih nadlogah dandanašnji in da so prisiljeni prodati kar imajo; al od takih revežev ni tû govorjenje, ker vemo, da „sila kola lomi“.

Razdelitev ali delitev gruntov se pa ne smé naravnost in sploh prepovedati, sicer bi sčasoma utegnili gruntje v roke takih bogatinov zlesti, ki bi jih po laški in angleški navadi revežem v najem (štant) dajali in namesto prejšnjih podložnih bi imeli za naprej večidel revne najemnike ali štantmane. Da bi se bogatini gotovo tega lotili, bi jih mi-

kala in napeljevala nizka cena gruntov, ktere bi nezmožni kmetje ne mogli preseči, in veliki čiuži od kupa brez vse nevarnosti kaj na kupu zgubiti. Kup na drobno prodanega grunta zmaga marsikteri lahko, in tako se velikrat primeri, da se nekteri deli grunta dražje prodajo, kot bi se iz celega grunta skupaj prodanega skupilo.

Po ti poti je delavnemu in šparovnemu revežu priložnost dana, si sčasoma toliko sveta skupiti kolikor ga bode potreba po postavah za uselbitev tû ali tam. Tudi porabi dober gospodar to priložnost lahko zato, da si svoje posestvo lepo vkup zloži in koristno okroži.

Iz tega se vidi, da bi ne bilo prav, ako bi se razdelitev gruntne posesti popolnoma prepovedala, pa tudi ne, ako bi se brezpostavno in nezumno razkosanje dovolilo. (Konec prih.)

Kako se more pitavno (žlahno) drevje saditi in rediti?

Skušnja uči, vidi se, in ljudje tožijo, da pitavno drevje ne raste rado in ne rodi sadja obilno, če je ravno iz sadovnice ali drevjenice (Baumschule) vcepljeno vzeto ali kupljeno, in v dobro zemljo posajeno; memo tega pa divjaki v germovji skopani, v sadovnjaku vsajeni in cepljeni, lepo rastejo in radi rodijo.

Res je in pogostoma se vidi po sadovnjakih in zakopih po goricah, da imenitno sadno drevje, jablaue in hruške, ktere so iz sejanih pešek na gredi ali v sadovnici zrastle in izrejene bile, slabo rastejo, malo rodijo, hitro se postarajo in mehovnate, majhne in košaste ostanejo.

Ljudje to viditi se izgledujejo, skimavajo, in nevoljni eden drugemu poprašujejo, kaj bi vzrok tega bilo?

Vzroki so najberže toti:

a) Cepljenjaki ali divjaki, male že cepljene ali necepljene drevesa, ktere se iz grede vzamejo, ali iz sadovnice kupijo, pridejo zdaj v sadovnjaku ali v zakopji v terdo, divjo, nevdelano in nepognojeno zemljo, kadar so poprej na gredi ali v drevjenici v prekopani, rahli, pognojeni, zato v dosti boljši zemlji rastle, kakor zdaj; in če se tota zemlja ravno tudi dobra vidi, pa vendar ni tako dobra, kakor pognojena na prekopani gredi; kajti drevo je ravno tako kakor človek ali kaka druga stvar, če iz dobre reje pride v slabejo, se kmali pozná, da slabejša postaja.

b) Najde se, da je tako drevje pregloboko posajeno, da dosti debla v zemlji tiči; korenine pridejo v presuho in preterdo zemljo, da jih še deževnica ne namaka zadosti, in nima živeža, da bi spešno rastlo.

c) Zemlja, ako se pod drevjem ne prekopa in ne gnojí, je prevena, bolj terda in slaba, in zato drevju manj hranitna in hasnovitna, posebno če je ilovnata, pešena in kamnita.

d) Divjaki v hosti skopani zato raji rastejo v sadovnjaku, ker iz nevdelane zemlje pridejo v enako nevdelano, in ker niso boljše zemlje navajeni; zato ni proti njih naravi, če se presadijo, tako kakor pri onih iz sadovnic, kteri so rahi, nježlavi; zato tudi slabeje nature.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 10. aprila 1861.

Kaj je početi, da se bojo soseskine neogiblivi stroški brez novih doklad opravljeni?

Vsak grunten posestnik vé, da njegovi navadni dohodki skor ne dosežejo več vseh potreb in davšin, ktere ga po sedanjosti vravnavi zadevajo. Deržavni davki čedalje večí, odkupščina nekdanjih grajšinskih davšin, bére in soseskine potrebe, podražena cena obutka in oblačila, povzdignjena dnina delavcov in poslov posilijo nam prevdark, kako za naprej ravnati in ne pod zlo iti.

Res je, navada ima železno srajco; al ne pomaga nič. Sedaj veljá, se krepko naprej vesti ali pa poginiti. Staro kopito je treba vreči na stran; pregovor: „če so moji predniki obstali, zakaj bi jez ne“, mora iti rakom žvižgat. Obdelovanje naših gruntov moramo večidel po potrebah novega časa osnovati.

Lepo priložnost se tega učiti ponuja kmetijska šola v Ljubljani. Najlepšo priložnost viditi, kako se drugod kmetuje, imajo naši mladi fantje, v žolt (soldate) vzeti, ki v razne kraje in dežele pridejo in vidijo, kako se tu kmetje vedejo. Pazljivim očesom se povsod priložnost ponuja, svojo glavo izbistriti in svoje vednosti pomnožiti.

Ako pride na Dalmatinsko ali Laško, naj pazi, kako skerbno ravnajo s tertó in murbinim drevjem, koliko si prizadevajo o reji sviloprejk, kako na Laškem zboljšujejo travnike z umno napeljavo travnikom toliko koristne vode, kako zlasti po Českem in gornjem Avstrijanskem imajo skor vse vélike in male ceste, še celó poljske poti s sadnim in drugim svetu primernim drevjem zasajene, kako po nemških deželah, kodar vino raste, kisli pridelek zboljšujejo z zasadbo žlahnih tert.

Tako porabljeni čas vojaščine bi ne bil zgubljen čas človeškega življenja, temveč utemeljitev prihodnjega bolj srečnega gospodarstva vojaških doslužencov.

Opustimo pa pretres, kako potrebna je splošna preuredba kmetijstva in vernimo se k našemu vprašanju.

Po novi uredbi naše deržave se kaže, da se bode veliko samostojnim županijam mnogotero opravil naklonilo, kterih dosihmal niso imele in kterih spolnitev bo veliko stroškov terjala. Tedaj vprašamo, s čim bode plačeval kmet te stroške, ker mu za opravilo davkov, odkupščin, za bére in druge domače potrebe vedno dnarja zmanjkuje, da ne pogine ali da ne bo od doma spoden?

Na to mu bodi sledeči dobri svét: Pervo je, da se več malih sosesk ali občin zedini v eno, ker le, kjer jih več vkup pomaga, se vse nosi lože.

Soseske naj se potem zedinijo, da se mora ob vseh občjih cestah in potih murba, sadno drevje ali druge les zasaditi, kakor se svetu prileže, — da vsakter sosed ob tistih delih ceste, ktere mora zasipati in v dobrem stanu ohraniti, naj na obeh straneh ceste po pet sežnjev saksebi mu od župana dane ali imenovane drevesa posadi, in z umnim obdelovanjem naprej spravi. Vžitek murbnega perja, sadja in lesa od tako zasajenega drevja naj se plačuje v soseskine dnarnice. Tako bo sčasoma, — kaj veljá? — mogoče vse soseskine stroške iz teh dohodkov opravljeni.

Drugo pot mislimo dokazati, kako bi se dala za tako početje mala zmožnost siromakov porabiti. Dr. O.

Ena izmed najimenitnijih nalog o kmetijskih rečéh kranjskega deželnega zbora.

(Konec).

Na drugo vprašanje: Kako deleč sme segati razkosenje gruntov? odgovorimo, da vsaka uselitev mora imeti toliko in takošnih gruntnih delov, kolikor in kakoršnih je neogiboma potrebno, da se ena družina s svojimi dohodki prerediti more. Kar ima veljati za skupljene gruntne posesti, naj obveljá tudi za staro uselbo zdroljenega grunta.

Tretjič. Varhi in perve sodnije za obveljavo takih postav naj bodo županije. V njih pravico naj tudi spada pravica, spoznati, kaj in koliko je vsakteremu gruntnemu posestniku dovoliti, da sme nekoliko zemlje na drobno prodati.

Višja sodba takih zadev naj gré pred okrajni odbor (Bezirksausschuss), najvišje pa pred deželni zbor.

Četerto prašanje: S kakošnim gruntnim posestvom naj skaže, kdor želi napraviti novo uselbo zvnaj mest in tergov, dobí po raznih okolistavah tudi razen odgovor.

Rodovitna zemlja dá več vžitka kot pusta, med njivo in njivo je velik razloček; senožet, ki dá dve košnji, veljá blizo za dve enokošni enake velikosti; eni pašniki in boršti so memo drugih pašnikov in borštov ko noč in dan; vinograd dá več vžitka, kot vsakteri drugače rabljeni svet. Za tega voljo se ne dá utemeljiti natanjčno mera za vse kraje enaka.

Po moji pameti bi utegnulo biti potrebno za novo uselbo: 3 orale (johe po 1600 štirjaških sežnjev) njiv ali vinograda, ravno toliko travnika, in 5 oralov boršta, ali vsaj pašnika z lesom.

Pritožbe v teh zadevah naj grejo pred zgor zaznamovane sodnije.

Po taki uredbi delitve gruntov in novih uselb bi se utegnulo delavnim rokam v last prihraniti, kar jim po pametni ravnavi gré; zakaj se kdor z lastnimi rokami grunt obdeluje, vé vsako ped sveta si v korist obrniti.

Po takem početju bode mogoče ubraniti, da kmetijstvo popolnoma ne obnemore, in da delaven kmetovavec ne bode v vednem strahu, da ne bi se roke revnega in gladnega soseda stegovala po njegovem pridelku. Dr. O.

Kaj nesloga stori.

Čertice jugoslavenske zgodovine.

Sedaj, ko nam je milo solnce narodnosti zopet prisijalo, je čas, da svoje očesa obrnemo nazaj v davno minule čase, ter si globoko v serce vtisnemo sveto resnico in vsigdar veljavno prislovico: „sloga jači, nesloga tlači“, to je, „ednost zida, razpor podira“.

Ta zgodovinski člank naj bi razjasnil vsem Slovanom to, česar se je treba v sedanji dōbi deržati, kako se vesti,